

Чечель А.О.

курсант 2 курсу факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Сердюк І.А.,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та історії
держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ФІНАНСУВАННЯ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ В УКРАЇНІ ТА ОКРЕМИХ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Політичні партії – це досить складний інститут конституційно-правової структури, який відіграє важливу роль у формуванні і функціонуванні майже всіх ланок даної структури.

У сучасному суспільстві навіть неможливо уявити національну політику без політичних партій. Народовладдя та демократія в державі забезпечується завдяки активній діяльності політичних партій. Попри те, що даний інститут вже функціонує досить давно існує проблема, пов'язана з фінансуванням політичних партій.

В юридичній доктрині під поняттям фінансування розуміють діяльність із забезпечення грошовими ресурсами різноманітних потреб держави її органів, підприємств, установ, організацій та громадян.

Вважаємо за необхідне більш детально зупинитися саме на фінансуванні політичних партій України в порівнянні з міжнародними стандартами та зарубіжним досвідом.

Процедуру фінансування політичних партій вітчизняні науковці відзначають як врегульовану певними правовими нормами діяльність держави, фізичних або юридичних осіб з приводу забезпечення функціонування конкретної політичної партії. Для такого фінансування згідно до міжнародних стандартів характерні наступні принципи:

- Прозорість;
- Звітність;
- Багатоманітність джерел фінансування;
- Баланс між державним та приватним фінансуванням;
- Справедливі критерії розподілу джерел допомоги між партіями.

Стосовно джерел фінансування, виділяють 3 види:

- Самофінансування
- Державне
- Приватне [2].

до сучасних політичних партій, для них характерне державне або приватне фінансування. Державне фінансування має як позитивні так і негативні аспекти. Позитивним є надання рівних можливостей у боротьбі за голоси виборців політичним партіям. Також даний вид фінансування зменшує можливість впливу на діяльність політичних партій з боку окремих груп та юридичних осіб, яким вигідна перемога тієї чи іншої політичної партії, що є дієвим інструментом у боротьбі з політичною корупцією. Негативним є можливість залучення політичних партій в частину державного механізму. [1,с.85].

Державним фінансуванням користуються політичні партії Німеччини, Франції, Фінляндії, Норвегії, Італії та інші. Державне фінансування там набагато легше регулюється на законодавчому рівні через те, що там відсутня багатопартійність, там функціонують дві-три партії, які мають свою стратегію та свою передвиборчу агітацію, завдяки якій вони прагнуть отримати перемогу у виборах. На це виділяються кошти з державного бюджету, але ця процедура під суворим контролем з боку відповідних органів, які надають таке фінансування.

Щодо України, важливу роль відіграло нововведення Закону про політичне фінансування, згідно з яким процедура державного фінансування політичних партій була змінена. Ним, зокрема, передбачається, що всі партії, які отримують щонайменше 2 % голосів виборців на наступних виборах до Верховної Ради, здобудуть право на державне фінансування. До того часу таке фінансування зможуть отримувати лише ті політичні партії, які набрали 5 % на останніх виборах 2014 року. Обсяг державного фінансування обчислюється за спеціальною формулою, згідно з якою в державному бюджеті на 2018 рік на ці потреби було закладено 513 млн. 671 тис. грн. [2]. Також в Україні присутній плюралізм, тобто досить велика кількість політичних партій, зареєстрованих ЦВК. Тому кошти державного бюджету не можуть отримати всі політичні партії. У цьому році 11 політичних партій отримують державне фінансування : «Слуга народу», «Опозиційна платформа – За життя», «Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина», «Європейська солідарність», «Голос», «Радикальна партія Олега Ляшка», «Сила і честь», «Опозиційний блок», «Українська стратегія Гройсмана», «Партія Шарія» та Всеукраїнське об'єднання «Свобода» [4]. Дане питання досить проблемне, через те, що інші партії подають позови до суду через порушення одного з принципів фінансування політичних партій, а саме: справедливих критеріїв розподілу державної допомоги між партіями.

Порівнюючи державне фінансування з приватним, варто сказати, що приватне фінансування має більш не врегульований механізм в Україні. Стосовно закордонних країн то там дана процедура приватного пожертвування

суворо врегульована на законодавчому рівні. Сенс приватного фінансування полягає в наданні коштів певним політичним партіям з боку фізичних або юридичних осіб. Майже у всіх європейських країнах запроваджена особлива податкова політика держави, щодо осіб які вносять пожертвування. Наприклад у Франції внески фізичних осіб підлягають вирахуванню із бази оподаткування, так само, як і благодійні внески. А в Італії така ж сама система поширюється на юридичних осіб, окрім тих, які оголосили про негативні результати своєї діяльності.

Тобто виявити який вид джерела фінансування для політичних партій кращий досить складно. Стосовно України це досить складно через те, що поєднання державного і приватного фінансування не врегульоване на законодавчому рівні, а також наявна проблема політичної корупції через невідомі джерела приватного фінансування. Але у зв'язку зі змінами законодавства обмежилась кількість внесків які можуть вносити фізичні або юридичні особи на користі тієї чи іншої партії. У минулому році ліміт становив 400 розмірів мінімальних заробітних плат (489 тис. грн) для фізичних осіб і 800 розмірів мінімальних заробітних плат (у 2018 році – 2 млн 978 тис. грн) для юридичних осіб. На нашу думку, це все ж певною мірою послаблює вплив великого бізнесу й олігархів на політичні партії та спонукати партії диверсифікувати джерела власного фінансування.

Також за критерієм пріоритетності джерел фінансування виділяють такі моделі:

- Європейсько-континентальна (державне фінансування, що гарантується законодавством); Поширена в таких державах як : ФРН, Франція, Данія, Швеція, Норвегія. Умовою для отримання державного фінансування є набрання певної кількості голосів виборців, але це не означає що держава бере на себе повне забезпечення політичної партії. Це означає надання їй субсидій, безкоштовних ефірів на радіо та телебаченні.

- Англосаксонська (переважно недержавне фінансування). Поширена у Великобританії, США та Канаді. Основним джерелом фінансування тут виступають приватні пожертвування та приватні надходження за різними підставами. Але це все врегульоване законодавством, що проявляється у відповідальності та підзвітності перед державою за надходження такого фінансування.

- Змішана (поєднання державного та приватного фінансування). Поширена в Болгарії, Румунії, Польщі, Російській Федерації та інших. Пряме державне фінансування ні в одній з цих країн не передбачене, державна допомога здійснюється лише у вигляді відшкодування виборчих витрат. Допускається також приватне фінансування як фізичними так і юридичними особами, але передбачені законодавством граничні розміри таких внесків, а також зазначені обмеження щодо кола осіб, які можуть робити відповідні внески. [1, с.84].

Проаналізувавши кожен з моделей фінансування політичних партій мо-

жна зробити висновок, що для України ще не має кращої моделі фінансування. Як зазначали вітчизняні науковці, то найкращою моделлю для України є змішана, але через проблему плюралізму дана модель не можлива для реалізації. А стосовно приватного фінансування, то це повинно регулюватися законодавством з метою протидії політичній корупції. Тому потрібно створити новий механізм правового регулювання фінансування українських політичних партій, згідно з міжнародними стандартами та з впровадженням закордонного досвіду розвинених країн як позитивного аспекту у даному питанні.

1. Васильченко О. Фінансування політичних партій в зарубіжних країнах [Електронний ресурс] / О. Васильченко. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: http://www.ndiiv.org.ua/Files2/2008_6/11.PDF. С 80-85.

2. Гонюкова Л. В. Державне регулювання фінансової діяльності політичних партій. Державне управління: удосконалення та розвиток № 11, 2014 р. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=783>

3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку із запровадженням державного фінансування політичних партій в Україні : Закон України : прийнятий 30 черв. 2004 р. // Відом. Верховної Ради України. – 2004. – N 15. – Ст. 218.

4. Державне фінансування надають 11 політичним партіям : веб-сайт URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-finansuvannia-partiy/30107920.html>.